

Complexnummer: 511445

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

De Waarbeek

Aantal complexonderdelen

5

Monumentnummers van complexonderdelen

511446, 511447, 511448, 511449, 511450

Woonplaats

Hengelo

Gemeente

Hengelo

Provincie

Overijssel

Locatie van het hoofdoject

Bij Tweekelerweg 315, 7554 SC te Hengelo

Complexomschrijving

Inleiding

SLUISCOMPLEX "De Waarbeek" in het Twentekanaal, dat bestaat uit een SLUISKOLK met een dubbele heftoren en een machinegebouw met daaronder schuifdeuren, een DIESELGEMAAL, een blok van een SLUISMEESTERSWONING EN DRIE SLUISWACHERSWONINGEN, een klein TRANSFORMATORGEBOUW en een BRUG. Het Twentekanaal is tussen 1930 en 1936 als werkverschaffingsproject gegraven. Het hoofdkanaal loopt van de IJssel bij Eefde in Gelderland naar Enschede met tussen Delden en Goor een afsplitsing naar Almelo. Het verschil in hoogte van 23 meter tussen het begin- en eindpunt van het kanaal wordt door drie schutsluizen opgevangen. Het verval in de sluis van Hengelo bedraagt 9 meter. Bij de uitvoering van het project door Rijkswaterstaat zijn diverse ingenieurs betrokken geweest. Dr. Ir. Ludolph Reinier Wentholt had de algemene leiding van het project, Ir. J.W Akkerman was verantwoordelijk voor het ontwerpen van de sluisdeuren en bewerkingswerktuigen en Ir. A. Eggink voor de sluiskolken en aflatconstructies. De opbouw van de verschillende betonnen sluisonderdelen is gerealiseerd door de Amsterdamsche Ballast Maatschappij. Het aandrijfsysteem van de hefschuiven is mede ontwikkeld door de Heemaf. Om de sluiscomplexen en de bruggen over het kanaal zo harmonieus mogelijk in het landschap in te passen trok Rijkswaterstaat Ir. D. Roosenburg aan die de vormgeving van de verschillende objecten in en langs het kanaal op zich nam. De rechthoekige sluiscolk in het scheepvaartkanaal wordt aan de oostkant afgesloten door een stalen sluisdeur tussen twee hoge heftorens. Vanwege het extreem hoge verval in Hengelo is een dubbele heftoren aan de westkant van de sluiscolk niet de meest geëigende oplossing; de schuiven zouden te hoog worden. Vandaar dat de westzijde wordt afgesloten door een tweedelige schuifdeur onder een machinegebouw. De schepen varen aan deze kant onder het machinegebouw en de brug door.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Door het openen van de sluis wordt ruim 15.000 m³ water verplaatst. Om het waterpeil bovenloops te handhaven wordt deze hoeveelheid water teruggepompt. Daarvoor is naast het scheepvaartkanaal een afwateringskanaal gegraven met daarin een gemaal. De woningen staan op de dijk tussen de sluiscolk en het pompkanaal ten zuiden daarvan. Het gemaal bevindt zich in het pompkanaal ter hoogte van het benedenhoofd van de sluiscolk. Eén brug langs het complex vormt de verbinding tussen de oevers van de kanalen en de dijk in het midden. Op de noordelijke oever staat een trafohuisje. Op zowel de noordelijke als zuidelijke oever zijn lanen met eikenbomen aangelegd. Op de dijk met woningen zijn kastanjes geplant.

De verschillende onderdelen van het complex zijn wit geschilderd en voorzien van met helrode Hollandse pannen gedekte zadeldaken.

Waardering

Het sluiscomplex uit 1930-36 in het Twentekanaal is van cultuur- architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege:

- het belang van het kanaal als infrastructurele ingreep om Twente in verband met de ontwikkelingen op het gebied van de industrie beter te ontsluiten
- de architectonische kwaliteit en gaafheid van de complexonderdelen
- de hoge ensemblewaarde van het complex
- de uitzonderlijk markante situering van het complex in het landschap
- de gaafheid van de complexonderdelen

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511446

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 maart 1999
Kadaster deel/nr	82848/67

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hengelo	Hengelo	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Hengelo	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Hengelo Overijssel	N			1359

*Omschrijving***

Omschrijving

Rechthoekige SLUISKOLK van 140 meter lang en 12 meter breed die bestaat uit een betonnen vloer en wanden met gemetselde randen. Op het bovenhoofd van de sluisolk bevinden zich de stalen sluisdeur tussen betonnen heftorens. De torens zijn in witgeschilderd beton opgetrokken op een vierkante plattegrond onder overstekende zadeldaken die met rode Hollandse pannen zijn gedekt. De uitgetimmerde kappen zijn aan de noord- en zuidkant voorzien van schuingeplaatste beschotten. Buitentrappen leiden naar de houten deuren in de oostgevels van de torens boven de rechtgesloten doorgangen op de begane grond. De om de hoek lopende vensterreeksen in het uitkragende deel van de torens boven de hefschuiven zijn voorzien van stalen kozijnen. Datzelfde geldt voor de smalle verticale vensters in de gevels aan de buitenkant van de sluisolk. Op het benedenhoofd van de sluisolk is boven de stalen tweedelige sluisdeur, die is opgehangen aan een koppelbalk, een machinekamer gebouwd. De schuifdeur wordt aan de westkant aan het oog onttrokken door een betonnen muur waarachter zich de schuifdeuren bevinden. Het gebouw is op een rechthoekige plattegrond opgetrokken in witgeschilderd beton, met rondom een strook van glas in stalen kozijnen en in de eindgevels onder het zadeldak beschoten geveltoppen. In de zuidelijke eindgevel een deur. Het zadeldak is gedekt met rode Hollandse pannen. Het gebouw wordt aan de noord-, zuid- en westzijde omringd door een omloop met stalen reling.

Waardering

Sluisolk met heftorens en machinegebouw van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege:

- de architectonische vormgeving van de torens met elementen die kenmerkend zijn voor het oeuvre van architect D. Roosenburg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- de zeldzame tweedelige sluisdeur met rechte middenafdichting
- de ruimtelijk-functionele samenhang met de overige complexonderdelen
- de beeldbepalende situering van de torens in het landschap
- de gaafheid van het geheel

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterkering en -doorlaat

Functie

Sluiskolk

Monumentnummer*: 511447

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 maart 1999
Kadaster deel/nr 82848/58

Woonplaats* Hengelo
Gemeente* Hengelo
Provincie* Overijssel

Locatiennaam Hengelo
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Hengelo Overijssel
Sectie* N
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1359

Omschrijving**

Omschrijving

Wit geschilderd betonnen DIESELGEMAAL op rechthoekige plattegrond onder overstekend zadeldak dat met rode Hollandse pannen is gedekt. Het gemaal is tegen een dijkje aangebouwd, waardoor de voorgevel (W) hoger is dan de achtergevel. Aan de achterkant (O) bevindt zich onder het doorlopende dakschild een open aanbouw, waarin twee cilindrische gasolietanks staan. Aan de noordkant bevindt zich een buitentrap naar de achterkant, aan de zuidkant een platte aanbouw, waarin een ingang. De voor- en zijgevels (resp. W, N en Z) zijn geleed door verticale vensters met stalen kozijnen en roeden.

Waardering

Gemaal van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege:

- de sobere doch opvallende architectuur
- de gaafheid van het exterieur
- de ruimtelijk-functionele relatie met de overige complexonderdelen

Hoofdcategorie Boerderijen, molens en bedrijven
Subcategorie Gemaal (M)
Functie Gemaal(M3)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511448

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 maart 1999
Kadaster deel/nr	82848/60

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hengelo	Hengelo	Overijssel

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Twekkelerweg	315			7554 SC	Hengelo		
Twekkelerweg	317			7554 SC	Hengelo		
Twekkelerweg	319			7554 SC	Hengelo		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Hengelo Overijssel	N			1359

Omschrijving**

Omschrijving

De SLUISMEESTERSWONING en de twee SLUISWACHERSWONINGEN vormen een langgerekt witgepleisterd bouwblok dat over één bouwlaag is opgetrokken onder een zadeldak met rode Hollandse pannen. De sluismeesterswoning aan het westelijke uiteinde onderscheidt zich door een vijfzijdige erker aan de voorkant (N), waarvandaan de sluismeester zicht had op de sluis en het 1 kanaal. Op de erker bevindt zich een balkon met een houten hek. De eenvoudige rechtgesloten vensterpartijen zijn alle voorzien van bruin geschilderde houten kozijnen. In de dakschilden bevinden zich dakkapellen onder overstekende platte daken en op de nok staan vier wit gepleisterde schoorstenen.

Waardering

Voormalige sluismeesterswoning en sluiswachterswoningen van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege:

- de sobere doch opvallende architectuur
- de gaafheid van het exterieur
- de ruimtelijk-functionele samenhang met de overige complexonderdelen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterkering en -doorlaat

Functie

Sluiswachterswoning (C)

Monumentnummer*: 511449

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 maart 1999
Kadaster deel/nr	82848/71

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Hengelo	Hengelo	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Hengelo	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartemen aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Hengelo Overijssel	N			1359

*Omschrijving***

Omschrijving

Het kleine TRANSFOMATORGEBOUW is opgetrokken op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak met rode Hollandse pannen. De gevels zijn witgepleisterd. In de voorgevel (Z) zijn twee stalen deuren en een venster met een stalen kozijn en roedenverdeling geplaatst. Op de hoogte van de bovendorpel van de deuren en het venster is rondom een waterlijst aangebracht.

Waardering

Het transformatorgebouw is van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang vanwege:

- de sobere doch opvallende architectuur
- de gaafheid van het exterieur
- de ruimtelijk-functionele samenhang met de overige complexonderdelen

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie	Nutsbedrijf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511450

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 maart 1999
Kadaster deel/nr 82848/42

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Hengelo Hengelo Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Hengelo

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Hengelo Overijssel N 1359

Omschrijving**

Omschrijving

De wit geschilderde vaste betonnen BRUG over het pompkanaal bevindt zich tegen de oostgevel van het gemaal. De brug bestaat uit een betonnen bak met de weg en een spoorbrug beide ondersteund door betonnen pijlers. De brugleuning heeft een stalen buis als reling. Waardering

Vaste betonnen brug over het afwateringskanaal van belang wegens:

- de gaafheid
- de ruimtelijk-functionele samenhang met de overige complexonderdelen

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Weg- en waterbouwkundige werken Brug(C) Brughoofd

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument